

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 29.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oy. á forsiðuni,
20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 17. juli 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævsavnaðstøðum
og skrivstovuni. Telf. 113.

2. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11-5. Telf. 114.

ADALMÁLID í tí um allan heim spennandi rorslu, arbeiðararorslan og javnaðar-rorslan, er at betra livikor arbeiðarans, soleiðis at tað verður ein gleði at liva, og ikki óvut. Verða tí mest allastaðni borin fram uppskot, ið kunna vera ymiskt háttaðu, men tó, hvørt í sínum lagi, miðandi ímóti at fjálga um tað liv, ið livist her í heimi av teim, sum strevast og stríða skulu soleingi tey ana.

A fundinum í Washington, aftaná verðaldarbardagin, var m. a. eisini framborið uppskot um eina millumlanda samtykt viðvíkjandi arbeiðsstíð, hvussu langur ein arbeiðsdagur skuldi vera. Altso ikki soleiðis, sum tað mangan verður framhildið frá morgni til kvølds, men tilskilast í greiðum lógtreytum, hvussu mangan tímar ið skulu til, fyri at kunna grundað ein arbeiðsdag. Hetta mál er ikki nakað nýtt á stevnuskrá javnaðarmanna, og er tað tí eisini vert at geva getur, at menn, ið ikki standa innanfyri javnaðarflokkar, geva einari aðrari skipan av arbeiðsdeginum, soleiðis sum javnaðarmenn hava ávíst, sít viðmæli.

Soleiðis fór fundur fram, hinu megin atlantshavið, at uppskot um eina millumlanda samtykt, at lógfesta 8-tíma arbeiðsdagin, fekk viðmæli frá mestan øllum álitismonnum, ið komnir vóru til fundar landanna vegna. Av 88 álitismonnum úr ymsum londum — arbeiðsgevarar høvdu eisini sínar menn á fundi — góu 86 álitismenn sít viðmæli til uppskotið, og ímóti vóru bert 2, skrivast tveir.

Grein 2 í »Washington-konventiónini« er tí komin at ljóða soleiðis: »Arbeiðstíðin fyri arbeiðarar, ið hava yrki sít annaðhvørt í einstaklinga ella allmennum stórarbeiðum, ella ið í hesum stórarbeiðum, tó ikki viðroknað arbeiði, har bert fólk úr somu familju arbeiðir, má ikki vera longur enn 8 tímar um dagin og 48 tímar um vikuna.«

Henda grein úr »Washington-konventiónini« hevur fingið sít viðmæli frá álitismonnum arbeiðsgevaranna, og her henda grein í besta fyrsta klassamerki, ið hon kann fáa, tí hon er undirtikin av álitismonnum úr teim hornum, sum beinleiðis standa í samband við eina slíka skipan av arbeiðstíðini.

Sjálvsagt skulu slíkar millumlanda samtyktir góðkennast av

parlamentunum í teim ymsu londum, og tá ið slík mál í heim-londum koma til viðgerðar, kann tað bera á, at arbeiðsgevarin leypir frá orðið sínum og tekur eina aðra stóðu, sum hann í tí fremmanda landi skammadist við at taka. Lógið kortini, at slíkir menn ið skammast við at lata aðrar fjóðir gerast kunnugar við sít lands skammloysi, troysta sær at viðganga slíkt í sínum egna heimlandi. Hetta er væl hin gamla søgan einaferð enn, at til hin fremmanda er einki óvgott og til sínar egnu er alt nóg gott. Hetta prógvaðu teir donsku arbeiðsgevararnir tá ið lógin um 8 tímar arbeiðsdag kom til viðgerðar á ríkisdegi. Teir vendu kotinum tá ið teir stóðu á heimligari grund. Danska ríki er í hesum aðalmáli á hala enn, og kundi tað tí verið forvitnisligt at kanna eftir, hvørju lond ið undan eru í hesari skipan: 8 tíma arbeiðsdag. Tað eru fyrst Bulgariu, Grikkland, Indiu, Rumeniu og Českoslovakíu. Síðani hava arbeiðsráðharrarnir í hesum londum: Fraklandi, Bretland, Týskland og Belgíu greitt frá, at tað munar lítið til tað eydast at lógfesta 8 tíma dagin.

Frá arbeiðskantórinum í Genève, verður frágreitt, at umframt hesi frammanundan nevndu lond, er 8 tíma dagurin lógfestur í fjórgandi londum: Norreg, Svearíki, Finnland, Lihauen, Leland, Rusland, Hálándi, Luxenborg, Sveits, Eysturríki, Polen, Jugoslavíu, Italiu, Spaniu og Portugal. Henda frágreiða er einstýðandi við at 8 tíma arbeiðsdagurin er góðkendur í mest øllum londum í Europu.

Í Bretlandi hevur sum kunnugt 8 tíma dagurin verið gítin í mong ár, sjálvt um hann ikki er lógfestur, ja, í stórum arbeiðum er hann enn styttri. Mangastaðni halda teir »week-end«, soleiðis at gívið verður uppát at arbeiða í fyrra lagi seinasta dagin í viku, og verður her soleiðis vístur ikki meir enn 45 tíma ístaðin fyrri 48. Í Canada og í Ameríku (Bandaríkin) eru viðurskiftini í sambering við tað her framfluttu, og í Australíu hevur tað verið síður í alt seinasta mannaminni, at nýta 8-tíma dagin.

Av norðurlondum eru hesi lond eftir at góðkenna 8 tíma arbeiðsdagin: Danmark, Føroyar og Ísland. Hvát er bágin her um leiðir? Hví eru menn ikki fúsir til at skipa arbeiðstíðini orðvisi? Henda greinin av norð-búgarvarum er eisini menniskj — og má tí eisini fáa menniskjakor. Arbeiðarin skal tó ikki bert vera eitt trældyr.

Javnaðarfundur í Suðuroy.

Frú Helga Larsen, sum røðari. Arbeiðarar og fiskarar í Suðuroy, strevast av øllum alvi fyri at fáa hjólini í vinnulivinum aftur í gongd. Løgtingið má taka undir í hesum málinum.

Á Tvøroyri, 12.—7.—1928.

Tvøroyri, Frøðbae, Trongisvágur og Kvalbae hevur haft vitjan av eini megnarkvinnu. Hon kann tala! Hann skal vera góður kallmaður, ið kann metast hennara javni. Kvinnurnar hava eisini flokkast um hennara røðarapall, og mangan munu tær vera, ið hava kent sær kítla í æðr og ond í ynskinum eftir at vunnid sær slíkt orðvaldi til vekingar, eins og er gívið fólkatingsliminum frú Helga Larsen.

Frú Larsen skal halda áfram við fundum her í oynni, ællar sær til Sandoyinna, Havnar og kanska, um hon fær tíð til tess, út á tær stórrí bygdarnar. Hava tæy, ið fáa hana at hoyra, nakað at vanta. Forvitnisligt er, hvussu ein kvinna her seg sum politikari. Helga Larsen er hin fyrsti politiski kvinnuligu røðari, ið hevur hildið fundir í Føroyum. Tað er tí einki at undrast yvir, at fullt er um røðarapallin kvøld eftir kvøld.

Sum veðrið kortini skíkkar sær. Er tað vefur? Eingin skuldi trú, at vit høvdu juli mánaða. Torv, fiskur og alt útiarbeiði stundar eftir terra eins og jørðin eftir lýggi. Men hann blæsir og skolar. Híja mongum her er ikki torvan reist. Í ár verða ikki allir menn lidnir við torv á Ólavsvøku. Kanska hoygggingin og heystið fer at hyldnast betur. Lati okkum vóna. Við hetta lag verður ikki væl úr.

Fjórðurin, ið oftani er avtakin av skipum, liggur at kalla tómur. Onkur kolhólkur slogist fram við strondini, avkollaðir sum giktbrotnir seggar. Teir vóru onkuntíð á vasi og forðu mangan dýran farmin. Nú droyma teir, sum gamlir droyma, droyma enn og njóta ungdom sín. Men okkum torva annan dreym, ungdomsins ársna framfóðardreym og evnini at leggja árar um borð at rógva móti dreymanna bjørtu málinum. Og okkum torva mál og at finna miðvísa leið. . . .

. . . Bakstreivið má skúgvast av pollum. Hurðar megu opnast og luftin reinskast her á landi. Allir stongilar megu sorast. Frælsið í hásetið; frælsið og fríðómurin má sigra, so ræsurnar kunnu vera opnar teirri unglíngafjöldi, ið ynskir at læra fyri at kunna melast vinnandi í útheiminum joyn og helst yvir-

leikin í lívsins bardaga fyri føði og klæði og fosturlandsins lukku.

Tyskarar, Englendingar og aðrir oysa ríkidómi við strendur okkara. Vit sita við sviðið soð. Hetta er skeivt, blóðskeivt, háttvirðu álitismenn landsins. Vit megu í hvussu er standa teimum javnir. Men tá vit verðandi ganga sum ketta um heitan greyt, fáa vit loyvi at hyggja at ulla annað úrslit. Hetta dugur ikki longur. Vit megu leggja uppi í samvinnu við teir, ið fremri eru. Vit læra so, og eru tær knotur í okkum, sum vit trúgva, koma vit innan skamma stund at standa fremstir. Hetta skal vera málið: standa fremstir — einki minni, einki vet minni!

. . . Arbeiðara- og fiskimannaflokkurin her er farin at royna. Eitt ódnartak tekur hann nú, hitt storsta, ið er tíkið viðvíkjandi fiskiskapinum her á landi. Hann vil reisa sær ein stuðul fyri umlegging av heimafiskiskapinum, ein stuðul, ið ger ongan mun, tekur allar við frá Hattarvík til Sumbiar, keypmann sum fiskara. Eitt samlingsmerki, ein landsstuðul er málið fyri arbeiðara- og fiskimannafloksins virki her á plássinum. 100—200.000 kr. kemur tað at kosta. Men so er tað eisini stípp topp, og búgvíð til stórvirki, ið land okkara og viðurskifti krevja, um ikki hvør maður skal á húsgang. Nú ræður um hjá fiskarunum og øllum veiðandi og skipaiegandi at draga eina línu. Statur og fiskarar hava gjørt skyldu sína. Men sjálvandi er tepurt við at fáa endarnar at rokka saman, verður tí eisini heitt á lógtingið at skoyta uppi. Hetta er ein landasok, so framt sum nakað kann kallast ein landasok, og kann tingið ikki bera seg undan. Fiskararnir, ið bera uppi landið, kunna ikki verðandi verða óhjálpnir. Teir hava rætt at krevja, og krav teirra má hoyrast fyrst og fremst av lógtingið.

At taka stóðu til samband og sjálfstýri er skjótt hjá hugsandi monnum. Høvuðsuppgáva ting-sins er nú at seta hjólini í vinnulivinum í gongd.

Híðani koma tvær aðalsakir: Føroya kol- og leirvirki og upp-hjálpan av heimafiskiskapinum. Hesar sakir kunna verða tveir høvuðsstuðlar landsins. Hava nú tingmenn at hyldnast í royndum — ella vrakast!

Javnaðarmaður.

Tysklands nye Regering.

Den ny tyske Regering er nu dannet. Vor Partifælle Herman Müller har endelig fundet en Kombination, der ikke var forudset ved Begyndelsen af tre Ugers møjsommelige Forhandlinger.

Hermann Müller havde bestrebt sig for at danne en Koalition mellem Socialdemokraterne og Mellemparterne paa et Program, der svarede til Aandens og Resultatet af Valgene 20. Maj. Det lykkedes ham ikke. Først havde han de pinligste Vanskeligheder med Folkepartiet, Stresemanns Parti, der stillede saadanne Fordringer, at alle Forhandlinger strandede. Dernæst med Centrumpartiet, der ønskede en Vicekanslerpost, eventuelt som Indenrigsministerporteføje. Dette var lige ved at umuliggøre Forhandlingerne definitivt. Men da Hindenburg ophævede Vicekanslerposten, og lagde et antageligt Pres paa Partiet, blev Resultatet at Centrum alligevel gik med, ofrede Wirth, der var tiltænkt Vicekanslerverdigeheden, og nojedes med at faa Partiets Formand Guérard ind som Trafikminister og Minister for de besatte Egne.

Den kommende Regering teller da de fire Socialdemokrater, Kansleren, Finansministeren, Indenrigsministeren og Arbejdsministeren, to af Folkepartiet, nemlig selvfølgelig Stresemann som Udenrigsminister og Økonomiministeren, to Demokrater, en Centrumsmand og en fra det bayerske Folkparti. Desuden har man bevaret General Groener fra den tidligere Regering som Rigsværnsminister.

Hvad der mest falder i Øjnene ved denne Fordeling af Porteføjerne er, at der er kommet to Demokrater med, skont dette Parti danner den mindste Gruppe indenfor den republikanske Majoritet i Rigsdagen. Det er altsaa Demokraterne, der har høstet, mens Folkpartiet og Centrum har gjort Vrovl. Og dernæst har det forbavset, at Wirth, Lederen af Centrums Venstrefløj, har trukket sig tilbage, da der ingen Vicekanslerplads blev, og Socialdemokraterne naturligvis ikke kunde afgive den vigtige Indenrigsministerpost. Det havde bare manglet.

Det vanskelige ved hele Sagen er Folkepartiets Stilling. Det har paa en Maade givet Stresemann, som af al Kraft har søgt at paavirke sit Parti i forsonlig Retning, et Mistillidsvotum, idet det i en Dagsorden har erklæret at det opretholdt Stresemann og Curtius i Regeringen uden at det paa nogen Maade forpligtede Partiet.

Herman Müllers Regering kan ikke siges at være udgaaet fra den store Koalition, da Partierne ikke er enige om noget bestemt Program, og da to af dem, Centrum og Folkpartiet, har taget Reservation med Hensyn til Regeringens almindelige poli-